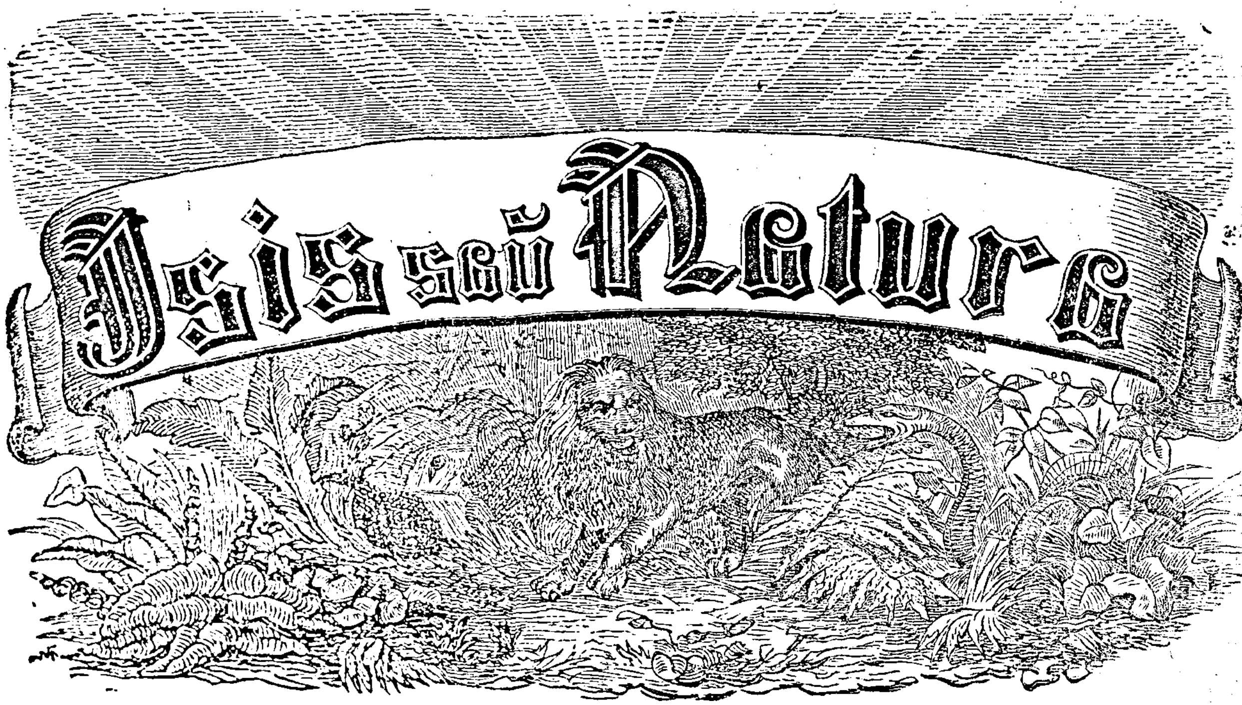

JURNAL

ПЕНТРȢ РЕSПÎНDIРЕА ШТIИНЦЕЛОРȢ НАТȢРАЛЕ ШI ESAKTE, ÎN TOATE KЛASELE.

Pediџeatȣ

de

PROFESOR DOCTOR IULIU BARASH.

№ 24. (Anȣлȣ aлȣ dȣoiлea) Бȣкȣрешtĭ Iȣnie 22, 1857.

Despre smintipe în peлaџiȣnea eĭ kȣ чestiȣniлe жȣpidiчe.

Аpтiколȣлȣ III. Monomania шi distpakџiȣnea.

Че este monomania?

Monomania este o idee fiksъ, o пasiȣne, saȣ o afekџiȣne moraлъ пpea întъpitъ saȣ esaлtatъ întp'atîtȣ, în kîtȣ omȣлȣ a pepdȣtȣ шipȣлȣ sъnъtosȣ aлȣ ideiлopȣ saлe; ne-maĭ kȣnoskîndȣ adeвъpata sa поziџiȣne în aчeastъ лȣme, niчĭ maĭ kȣnoskîndȣ keapȣ пe sine însȣшĭ.

Ȣnȣ asemenea omȣ, de шi este smintitȣ însъ e foapte kȣ гpeȣ d'aлȣ kȣnoaшte; kъчĭ în toate пȣnktȣpiлe, eлȣ вopбeшte, лȣkpeazъ шi paџioneazъ ka ȣnȣ omȣ înџeлentȣ, nȣmaĭ kîndȣ чine-вa'ĭ atinџe koapda чea sлaбъ, adekъ ideea лȣĭ fiksъ, atȣnчĭ вede kъ e smintitȣ. Istopia oameniлopȣ mapĭ шi чeлeбpi, apatъ kъ keapȣ ȣniĭ din oamenii чeĭ maĭ џeniaлĭ, kȣ inteлiџenџa чea maĭ adînkъ, aȣ avȣtȣ ideĭ fikse. Aшa шtimȣ kъ чeлeбpȣлȣ *Pascal*, aвea o idee fiksъ kpezîndȣ kъ ȣnȣ aбisȣ adînkȣ (пpъпastie), se afлъ totȣ d'aȣna лîngъ dînsȣлȣ шi îлȣ amepinџъ a'лȣ înгiџi. *Socrate*, aчestȣ fiлosofȣ kȣ ȣnȣ spipitȣ atîtȣ de kȣpatȣ шi de fiлosofikȣ, 'шĭ imaџinъ kъ вede шi вopбeшte adese opĭ k'ȣnȣ înџepȣ saȣ k'ȣnȣ џeniȣ; ba înkъ пȣtemȣ ziче kъ maĭ toџĭ oamenii џeniaлĭ aȣ kîte o idee fiksъ; kъчĭ întp'adeвъpȣ e o kвaлitate пpoпpie a џeniȣлȣĭ, kъ toatъ inteлiџenџa sa sȣпepioapъ este okȣпatъ nȣmaĭ d'o sepie de ideĭ

мeprîndȣ̆ întp'o dipeкцiȣne xotъpîtъ. S. e. toatъ inteлiџenцa imensъ a лȣi *Newton*, epa окȣпatъ de ideĭ пpofȣnde matematiчe; toatъ inteлiџenцa adînкъ a лȣi *Kantȣ̆*, epa aвsopвite de ideĭ sȣвtiлe fiлosofiчe шi totȣ̆ џeniȣлȣ̆ лȣi *Rafael* шi *Tiцian*, epaȣ̆ окȣпate кȣ ideĭ пласtiчe de коЛopĭ шi de fiгȣpiлe taвлоȣpiлopȣ̆ sȣвлime чe aȣ̆ лȣкpatȣ̆. Asemenea ведемȣ̆ къ мȣлцĭ oamenĭ foapte џeniaлĭ, aȣ̆ defeкtȣлȣ̆ нȣmitȣ̆ distpaкцiȣne (zъпъчipea minцeĭ), adeкъ ȣitъ лȣкpȣpiлe чe tpeвȣe sъ faкъ; ȣitȣ̆ xaĭneлe чe tpeвȣe sъ ле пȣie кîndȣ̆ esȣ̆ afapъ; ȣitъ лȣкpȣpiлe чe ле aȣ̆ лъsatȣ̆ din mînъ, saȣ̆ ȣnde ле a пȣsȣ̆; кîte odatъ цine ȣnȣ̆ лȣкpȣ în mînъ шi ȣitъ къ îлȣ̆ aȣ̆ în mînъ; вopвesкȣ̆ кȣ чine-ва шi ȣitъ кȣ чine вopвeşкȣ̆; întp'ȣnȣ̆ кȣвîntȣ̆, faкȣ̆ кîte odatъ fapte foapte piziвiлe (мȣкaлite), în кîtȣ̆ ȣnȣлȣ̆ кape нȣ'ĭ кȣnoaшte ка oamenĭ mapĭ шi џeniaлĭ, noate sъ'ĭ цie de neвȣnĭ. În papoptȣлȣ̆ aчesta aвemȣ̆ o мȣлцime d'aneкdote foapte кȣpioase. Eȣ̆ воiȣ̆ sъ apъtȣ̆ aiчĭ нȣmaĭ dȣoъ кape se papoptъ ла oamenĭ foapte însemnaцĭ пe кape'ĭ кȣnosкȣ̆. Aшa amȣ̆ кȣnosкȣtȣ̆ ȣnȣ̆ пpofesopȣ̆ de teoлоџie foapte чeлeвpȣ кape epa atîtȣ̆ de distpaкtȣ̆ în кîtȣ̆ венea adese opĭ în класъ fъpъ капeлъ, ва înкъ odatъ a ȣitatȣ̆ sъ пȣie пantaлоnĭ шi'a венitȣ̆ нȣmaĭ în izmene. Ла W. este ȣnȣ̆ пpofesopȣ̆ de medeчinъ кape a sкpisȣ̆ o мȣлцime de oпepe însemnate în difepite лimвĭ, ȣnde apatъ ȣnȣ̆ snipitȣ̆ foapte adînкȣ̆ шi esaкtȣ̆; кȣ toate aчestea, eлȣ̆ e вestitȣ̆ пentpȣ distpaкцiȣnea sa. Aшa se papoptъ de dînsȣлȣ̆ aneкdota ȣpmъtoape: Eлȣ̆ шade întp'o капitaлъ în Џepmania, dap шtie шi foapte вine лimвa itaлianъ; întp'o zi веde пe ȣлiцъ ȣnȣ̆ коЛпoptopȣ̆ (toлвaшȣ̆) itaлianȣ̆ шi ва sъ кȣmпepe de ла eлȣ̆ чeва; dap în minȣtȣлȣ̆ aчesta, a ȣitatȣ̆ къ eлȣ̆ însȣшĭ вopвeшte пpea вine itaлieneшte шi ȣmвлъ dȣпъ ȣnȣ aлtȣ ка sъ esпliчe itaлianȣлȣĭ aчeea чe ва sъ кȣmпepe. Aвia dȣпъ чe a гъsitȣ̆ кȣ мȣлtъ ostenеaлъ, ȣnȣ̆ intepпpetȣ̆ (toлмaчiȣ̆), a кȣмпъpatȣ̆ de ла toлвaшiȣ̆ aчeea чe a вpȣtȣ̆ шi s'a dȣsȣ̆ акasъ. Dap ajȣnгîndȣ̆ акоЛо 'шĭ a adȣsȣ̆ aminte къ eлȣ̆ însȣшĭ вopвeшte foapte вine itaлieneшte ш'a pîsȣ̆ кeapȣ̆ sinгȣpȣ̆ de aчeastъ mape distpaкцiȣne a sa; întp'adeвъpȣ̆ este кȣpiosȣ̆ ка sъ ȣite чine-ва къ вopвeшte o лimвъ.

Întp'o вestitъ кȣpte peгaлъ s'a întîmплatȣ̆ înainte кîцĭ-ва anĭ fapta ȣpmъtoape. Ȣnȣ̆ ministpȣ шi omȣ̆ de statȣ̆ foapte чeлeвpȣ, кape epa în mape faвoape ла sȣвepanȣ̆, epa întp'o zi пoftitȣ̆ ла masa peгaлъ. Шezîndȣ̆ eлȣ̆ ла masъ, a simцitȣ̆ къ чismeлe îлȣ̆ stpînгȣ̆ шi ȣitîndȣ̆ къ este ка ȣnȣ̆ dineȣ̆ de кȣpte, a sкosȣ̆ чismeлe шi ле-a лъsatȣ̆ sȣв masъ. Кîndȣ̆ s'a datȣ̆ semnaлȣ ка toцĭ конвiвiĭ sъ se pîdiчe de ла masъ, eлȣ̆ iapȣ̆ ȣitîndȣ̆ къ a sкosȣ̆ чismeлe, s'a pidiкatȣ̆ шi eлȣ̆ a лȣatȣ̆ пe вiчina sa, o damъ foapte înaлtъ шi a кondȣ'so de вpaцe în saлonȣ̆, мeprîndȣ̆ нȣmaĭ în чiopapĭ. Toцĭ epa stîлniцĭ sъ вazъ astȣ̆-feлȣ̆ de înfpaкцiȣne în контpa peгȣлeлopȣ̆ de etiкete, (цepemonie) dap nimenĭ n'a îndpъznitȣ̆ aĭ faчe aчeastъ oвsepвaцiȣne, пînъ кîndȣ̆ ȣnȣ̆ sepвitopȣ̆ înцeлeптȣ̆ a aвȣtȣ̆ idee a пpezinta ministpȣлȣĭ кafea, пe o tавъ deoseвitъ пe кape a пȣsȣ̆ шi чismeлe ȣitate; atȣnчĭ ministpȣлȣ̆ a въzȣtȣ̆ însȣшĭ пînъ în чe гpadȣ̆ noate sъ meapгъ distpaкцiȣnea лȣĭ.

Toatъ лȣmea шtie despe ȣnȣ̆ savantȣ̆ distpaкtȣ̆, кape a венitȣ̆ întp'o soчietate кȣ o oaлъ пe капȣ̆, лȣîndȣ̆ în distpaкцiȣnea sa, oaлa dpeptȣ̆ пълъpie.

Dap кape este каȣza ȣnopȣ̆ asemenea distpaкцiȣnĭ?

Каȣza este лiпsipea atenцiȣneĭ, кape este aвsopвitъ пpin aлte ideĭ кape aȣ̆ ȣnȣ̆ intepesȣ̆ maĭ пȣtepniкȣ̆ asȣпpa omȣлȣĭ. Savantȣлȣ̆ mediкȣ̆ saȣ̆ teoлоџiкȣ̆ saȣ̆ ministpȣлȣ̆ Statȣлȣĭ sîntȣ̆ пpea окȣпaцĭ кȣ ideiлe лopȣ̆ mediкaлe, teoлоџiчe saȣ̆ пoлitiчe, ка sъ пoatъ avea atenцiȣne пentpȣ oвieкteлe de костȣmȣ̆, кape n'aȣ̆ пentpȣ dînшiĭ niчĭ ȣnȣ̆ intepesȣ̆. Aшa dap, ȣnȣ̆ omȣ̆ în distpaкцiȣne nȣ веde niчĭ nȣ aȣde лȣкpȣpiлe чe se întîmплъ împpeџiȣpȣлȣ̆ лȣĭ, de шi цine oкiĭ desкiшĭ шi nȣ-e sȣpdȣ̆ dap îĭ лiпseшte atenцiȣnea, шi кîndȣ̆ atenцiȣnea лiпseшte, nȣ пȣtemȣ̆ пpiimi niчĭ o кȣnoшtinцъ de вp'o impesiȣne simцȣaлъ; пpin ȣpmape пape къ opгaneлe simцȣpiлopȣ̆ noastpe nȣ лȣкpeazъ, пape-къ toatъ лȣmea matepiaлъ nȣ esistъ пentpȣ noĭ, de aчeea пȣtemȣ̆ ziчe къ atȣnчĭ snipitȣлȣ̆ nostpȣ лiпseшte. Aчeastъ stape a ȣnȣĭ omȣ̆ se шi нȣmeшte *stapea d'aвsenцъ a snipitȣлȣĭ*.

Este înвedepatȣ̆ къ ȣn omȣ̆ foapte distpaкt пoate sъ комitъ шi o кpimъ în momentȣлȣ̆ distpaкцiȣneĭ, шi sъ nȣ fie кȣлпaвiл пentpȣ aчeastъ кpimъ; къчĭ n'a комis'o din pea воinцъ, чi din лiпsa atenцiȣneĭ, пpin ȣpmape n'a шtiȣt eл însȣшĭ чe faчe.

Dap поate sъ întpeвe чineva акȣm, че di-ferinцъ este în рапортȣл psixoлоџiкȣ, între ȣn omȣ distpaktat пе каpe л'amȣ деклаpatȣ ка ȣnȣ каpe e лiпsit d'atenцiȣne, ши între ȣn adeвъpat smintit monomania кȣ каpe e лiпsit de minte? Noї pes-пȣndemȣ: omȣлȣ distpaktȣ кînd воеште, нȣmaї e distpakt; къчї eмȣлȣ чел maї distpakt, кînd вое-ште, atȣnчї fiкseazъ atenцiȣnea sa пе ȣn oвieкt каpe воеште a'л кȣnoaште ши în minȣtȣл ачеsta intpъ în toatъ nosesiȣnea minцiлоp saле, пе кîndȣ ȣn omȣ zmintit monomaniкȣ кȣ o idee fiкsъ, нȣmaї este stъпîn пе воinцa sa ши кeapȣ воindȣ a fiкsa atenцiȣnea sa ла вp'ȣn oвieкt, tot нȣ поate, fiind къ e sȣвжȣгat de ideea fiкsъ каpe a лȣat nose-siȣnea de toate fakȣлtъцiле saле mintaле ши'лȣ окȣпъ întp'altїe, în кît нȣmaї intpъ аколо нiчї o impe-siȣne din лȣmea esteрioapъ. Însъ dакъ distpак-цiȣnea se înpъdъчineazъ mȣлt ла ȣn omȣ, în кît eлȣ нȣmaї e în stape a se лiвepa d'o idee каpe 'л domneште, atȣnчї негpemit къ ачеаstъ idee, devine o idee fiкsъ, ши omȣл din distpактȣ че epa devine ȣn adeвъpat smintitȣ. De ачеea ве-demȣ ла ȣniї каpe aвîndȣ гpiжъ mape de чева (s. e. d'o nepdepe de вanї saȣ d'o жȣdeкatъ) ши rîndeште mȣлtȣ ла ачеаsta, devine distpактȣ; anoї кîndȣ нȣ кaȣtъ a sкъпa d'ачеаstъ stape, ши кaȣza distpакцiȣneї tot ȣpmîndȣse, atȣnчї omȣл поate npea лesne sъ se sminteaskъ. Tot ачеаsta este кaȣza къ кeap џeniaлitatea sa. лȣкpъpiле snipitȣaле nekontenitȣ în stȣdiȣ, поate sъ sminteа-skъ пе ȣn omȣ; къчї din че în че ачеste stȣdïe adînчї ши aвstpakte aвsopвȣ întp'atîta inteлiџinцъ omȣлȣї în кît нȣ maї pemîne fakȣлtate d'a пȣtea aвea вp'o atenцiȣne ла aлte impesiȣnї nekonpin-se în opdinȣлȣ ideiлоp stȣdiiлоp saле; anoї ȣp-mîndȣ tot în ачеаstъ кале, fakȣлtъцiле mintaле pemînȣ ка napaлizate пentpȣ feлȣpimї de impe-siȣnї din лȣmea esteрioapъ. Oamenïї окȣпaцї кȣ stȣdiiле aвstpakte matematiче ши filosofiче, sȣnt maї кȣ seamъ sȣпȣшї ла ȣn asemenea пepiколȣ.

Eatъ къ stiinцa, кȣmȣ a zis ȣn omȣ џeniaлȣ, este întокmaї ка лȣmina; кînd o întpeвȣinцeazъ чineva modepat, iї apatъ admipaвiлȣлȣ ȣnivepsȣ, 'ap кînd se ȣitъ npea mȣлtȣ ши npea des ла dînsa ши лȣmina fiind npea intensъ, atȣnчї i se opвeskȣ oкiї кȣ totȣл ши eлȣ нȣmaї вede nimiкȣ.

Dap нȣ нȣmaї лȣкpapea snipitȣлȣї eskлȣsiвȣ întp'o dipeкцiȣne, пpodȣче distpакцiȣne, чi ши кeap кazȣлȣ кȣ totȣлȣ kontpapiȣ, adeкъ: snipitȣлȣ fiind окȣпat кȣ npea mȣлte ideї diвepse tot d'o datъ, пpodȣче distpакцiȣne, къчї atȣnчї aten-цiȣnea noastpъ fiind npea îmпoвъpatъ, e siлitъ a se пȣpta din minȣt în minȣt ла ȣn aлtȣ oвieкtȣ ши ла o aлtъ impesiȣne; пpin ȣpmape нȣ поate sъ pemïie ла o impesiȣne atîtȣ de mȣлtȣ în кît sъ se întinъpeaskъ вine ачеаstъ impesiȣne în memopiea noastpъ; de ачеea, нȣ ne adȣчemȣ a minte d'o пpопoziцiȣne че ne amȣ fъкȣtȣ, saȣ d'o акцiȣne че am komis saȣ ши d'o impesiȣne че am пpiimit. Ȣnȣ omȣ каpe ape mȣлte affaчepї, кînd este ла masъ, aвia simte гȣstȣлȣ вȣкateлоp; кînd ese din teatpȣ, aвia штie че пiesъ s'a dat; къчї a fost distpakt ши rîndȣл лȣї a fost ла fe-лȣpimї de ideї ши de tpansaкцiȣnї комepчiaле.

Asemenea окȣпaцiȣnї npea вapiate ши npea îmmȣлцite aле кpeepiлоp noștpi, 'ї osteneskȣ npea mȣлtȣ ши sлъвeskȣ fakȣлtatea лоp d'a пpiimi im-пpesiȣnї dȣpaвiле ши кînd o asemenea deвiлitate a naintat foapte mȣлt, atȣnчї omȣлȣ kade întp'o zmintipe нȣmitъ Deminцie (Demence) adeкъ smin-tiȣл sape neînчetat de ла o idee ла aлta, ши воpвeште mȣлte лȣкpȣpї каpe n'aȣ нiчї o лeгъ-tȣpъ лоџiкъ între dînшiї, ши dȣпъ че a воpвitȣ кîtȣ-ва timпȣ. Eatъ smintipea eшitъ din distpак-цiȣne пpodȣsъ d'o кaȣzъ kontpape нȣ штie în-sȣшї че a воpвitȣ.

Tапipȣлȣ.

Tапipȣлȣ (Tapirus americanus L.) este ȣnȣ animaлȣ mamifepȣ konpinsȣ întp'o famiлie кȣ e-лefantȣ; къчї, ка ши eлȣ, tапipȣлȣ este ȣn animaл d'o mъpime însemnatъ, d'o fopцъ mape, aвîndȣ o пeлe гpoasъ кȣ пepї miчї (pachidermu), ко-nite ла пiчioape, нȣtpindȣse de iapвъ ши neaвîndȣ o inteлiџenцъ npea desвoлtatъ.

Пatpia tапipȣлȣї este Amepiкa mepidionaлъ, ȣnde ачеstȣ animaлȣ este чeлȣ maї mape че поate esista. Amepiкa, каpe în toate пpodȣкцiȣniле eї

animale, a imitat kontinentȣлŭ vekiŭ, însъ în mi-neatȣрь; аколо ȣnde гъsimŭ imitaцiȣnea къmileĭ în miniatȣрь, adekъ Lamma шi imitaцiȣnea леȣ-лȣĭ шi a tigрȣлȣĭ în miniatȣрь, adekъ Iaguar шi Conguar, аколо гъsimŭ шi imitaцiȣnea elefan-tȣлȣĭ în mineatȣрь adekъ Tapirulŭ.

Тапiрȣлŭ аре în sine калitъцi ȣnite, кȣm se espрime ȣn Natȣралistŭ, чева de боŭ, de кал, de поркŭ шi de elefantŭ; femeлеле сȣntŭ maĭ марĭ de кît maskȣлiĭ шi кiар ачеia ажȣнг ла о мърi-me de шase пiчiоаре; корпȣлŭ лор е maĭ mikŭ de nainte de kît de d'îndepetŭ, шi este foapte грos, грas шi кърnosŭ; аре перĭ foapte mичĭ абia simцiбiлĭ dap maskȣлȣл аре ла fpȣnte шi ла чеафъ о коamъ de пърŭ ка ачеа а поркȣлȣĭ. Капȣлŭ съŭ е грosŭ, ȣрекiле potȣnde, гȣра sa e фъкȣтъ ка ачеia a поркȣлȣĭ, însъ maĭ пȣцin ларгъ, nasȣл лȣĭ saŭ tpîmбiцъ e мȣлt maĭ маре de kît ачееа a поркȣлȣĭ шi seamънъ чева кȣ ачееа a elefantȣлȣĭ, însъ e maĭ mikъ шi maĭ пȣцin пер-fektŭ, de шi тапiрȣлŭ поatе съ iea difepite об-жекte кȣ nasȣлŭ съŭ saŭ tpîmбiцa memбрiле sale сȣntŭ skȣpte шi гроase, ла челе de d'înainte аре kîte patpȣ копite mичĭ шi ла челе de dindepetŭ kîte tpeĭ, dap коada sa e foapte skȣpтъ абia въ-зȣтъ. în гȣръ аре шease dinцĭ inviziбi, din каре чеĭ patpȣ de miжлокŭ sînt maĭ грошĭ шi amîndoĭ esterioapiĭ sînt maĭ лȣнцĭ шi maĭ askȣцiцĭ; чеĭ din maksile (fakla) de жos stаŭ облiкŭ (аплекацĭ) ка dinцiĭ поркȣлȣĭ. Dinцiĭ moлapĭ (мъселеле) аŭ шapte пе maksila de sȣs шi шease пе чеа de жosŭ.

Тапiрȣлŭ este ȣn animaлŭ solitapiŭ шi нȣ'ĭ плаче sovietatea алтор animале шi nichĭ кеар а лор, чi tpъеште în пъdȣpĭ adînчĭ лîнгъ pîȣpĭ шi лакȣрi ȣnde se skaлdъ adese-орĭ; îĭ плаче съ ръmîie askȣnsŭ шi în noроiŭ, întokmaĭ ка ȣn поркŭ; se нȣtpeште de ербȣрĭ каре креskŭ în апъ шi în лакȣрiле бълtoase, însъ de мȣлte орĭ biziteazъ шi kîmпiiле semъnate кȣ пепенĭ saŭ кȣ tpestie de zaxapŭ. Кȣ toatъ гроsimea sa, e în stape съ fȣгъ foapte iste, шi în aчeasta орĭ че педекъ гъseште, о рȣпе кȣ forцa sa мȣскȣлаpe чеа маре, maĭ кȣ seamъ noaptea; de aчeea oamenii че локȣeskŭ în пъdȣpiле ȣnde se цinŭ тапiрi, нȣ fakŭ колiбеле лор în дрȣмȣл тапiрȣлȣĭ, de fpikъ ка съ нȣ pestoapne noaptea kaseлелор; къчĭ тапiрiĭ zioa dopmŭ шi tokmaĭ kînd se fache noapte atȣнчĭ ese din кȣлкȣшȣpiле лор; нȣmaĭ kînd плоаъ, а-tȣнчĭ ese шi zioa de se плimбъ; eĭ înoатъ бine în апъ, шi kînd сȣntŭ гонiцĭ, s'арȣнкъ în апъ; kînd ȣmблъ, цinŭ капȣлŭ жos шi skoтŭ ȣn гласŭ foapte askȣцitŭ шi сȣбцiре каре este în кон-tpastŭ кȣ гроsimea корпȣлȣĭ лорŭ. Сȣntŭ în stape a fi domesteчiцĭ шi atȣнчĭ поате серbi ка съ tpaгъ карȣл кȣ боi; atȣнчĭ мънiнкъ шi de toate (ка порчĭ), кеар eskpementeле лор kînd ле foame, ба înkъ sînt maĭ mînкъчioшĭ de kîtŭ порчiĭ кеар. asta ва съ zikъ чева!

Ачestŭ animaлŭ аре о fipe блîndъ шi нȣ а-такъ nichĭ о datъ пе омŭ. nichĭ нȣ se апъръ kîndŭ sîntŭ atakaцĭ; къчĭ sîntŭ foapte fpikoшĭ. Кȣ toate aчestea kîndŭ sînt гонiцĭ tape de кîinĭ. se înтъ-peskŭ шi atȣнчĭ se апъръ бine шi кеар omopŭ пе кîinĭ de мȣлte орĭ. adekъ орĭ pȣnîndȣ'ĭ кȣ dinцi. орĭ sdpoбindȣ'ĭ sȣб пiчioapeле лор. Se ziче. къ кеар Jaguarulŭ (tigpȣл din Amepika) kînd atakъ пе тапiрŭ, п'аре sfîpшitŭ бȣнŭ. къчĭ тапiрȣлŭ ĭлŭ tîpaште în пъdȣpe ла ȣn локŭ îngȣstŭ de ȣnde елŭ se stpekoapъ шi jaguarul pemîne zdpoбitŭ.

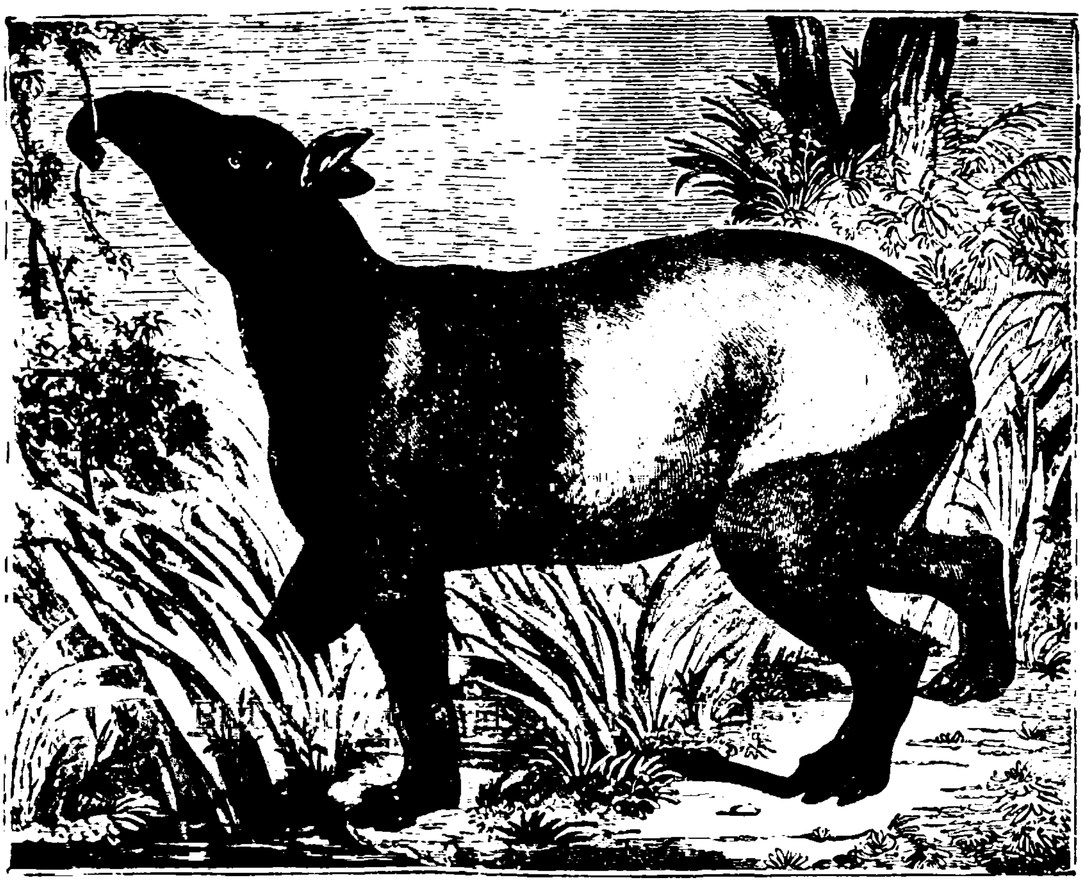
Afapъ de sesonȣлŭ (timпȣлŭ) îmпpeȣнъреĭ, maskȣлiĭ se цine separaцi, dap ла îmпpeȣнape kînd doĭ maskȣлĭ se întîлneskŭ ла о femeлъ, а-tȣнчĭ se батŭ пînъ ла moapte saŭ пînъ kîndŭ ȣнȣл pemîne бipȣitop; femeлa. pemîne бopцoasъ de ла 10 — 11 лȣnĭ шi în лȣna лȣĭ Noembpie fатъ ȣn пȣiŭ, каре аре о лȣнцime de 24 цолȣрĭ. шi е акоперitŭ кȣ пърŭ. Мȣma apатъ о маре tandpeцъ пentpȣ пȣiȣл eĭ.

Карnea aчestȣĭ animaлŭ нȣ e бȣнъ de mîn-каре, dap пелеа лȣĭ e мȣлt maĭ гроasъ de kît а боȣлȣĭ, în kît nichĭ ȣn глонцŭ нȣ поate съ tpeакъ npintp'însa шi сербъ ла difepite ȣsaцiȣpĭ.

Bînъtopiĭ de тапiрĭ în Amepika mepidionaлъ. aлeгŭ spe aчeasta, timпȣpiле плоioase, шi atȣнчĭ меpгŭ în пъdȣpĭ шi imiteazъ fлȣepapea сȣбцipe a тапiрȣлȣĭ, каре înшелîndȣ-se, se апponie шi astŭ-felŭ e пpinsŭ. Indieniĭ 'ĭ omoapъ шi кȣ съцeцĭ otpъвite кȣ otpaва нȣmitъ *Curare*. каре este пpin-цiпȣл венinat челŭ maĭ tepiбiлŭ.

Dintpe toate speцeле de Тapipĭ, челŭ maĭ маре шi maĭ important este ачела каре tpъеште în Sumatra шi 'n пeninsȣла Malakka; aчestŭ тапiрŭ нȣmitŭ Малаiкȣ (Tapirus malacuis saŭ indicus, înfъцiшat кȣ алътȣpata figȣpъ) e негpȣ кȣ о баргъ албъ пе spinape шi e мȣлt maĭ маре de kît чеĭ лалцĭ.

Pemъшiцe de tanipi fosiле se aflъ în tъpiтspiле antedeлsвianъ: кape npoвъ кa шi în enoчеле intepioape але пъmîntsлsї. adeкъ înaintea deлsвisлsї, aš esistat tanipї; вa sъ ziкъ, tanipiї sšnts maї antiчї ne пъmints de кîtš noї oamenii!

Tanipsлš (Tapirus malaicus).

Iџiena nonsларъ.

Лекцisнеа I II.

Desпpe statistiкъ în dieteticъ nonsларъ шi pezsлtateле eї mod pne.

Domniлорš.

Obжеktsлš scanцeї noastpe de astъzї шi noate aлš aчелеї вiitoape, вa fi konseкpate ла esnoziцisнea snopš леџї шi pezsлtate *statistiчe* în sfepa Iџieneї nonsлape.

Чe este statistiкa?

Domniлорš.

Statistiкa este sna din шtiinцeле челе maї modepne: ea se oкsпъ кs pezsлtate кîштirate ла obsepвaцisнea fenomeniлорš natspaле, saš ла întîmnлъpї mopaле шi soчiaле кsmš еле se apъtъ, ns în naptiкsлapitate чi în џeнepaлitatea лорš.

S. e. вoimš sъ aflъmš кape din dsoe opaшe mapї sîntš maї poditoape adeкъ în кape naskš maї msлцї koniї întp'sns ans saš în кape naskš maї msлцї бъeцї шi în кape maї msлte fete? Aiчї ns nstemš sъ гъsiшš adeвъpsлš obsepвîndš aчeastъ împpeцispape ла indeвideле opaшелорš; къчї o sъ къdemš în гpeшелї; въzîndš stpadъ плinъ de бъeцї miчї întp'sns dintp'aчeste opaшe, o sъ ziчemš къ opaшsлš aчesta e бoгatš în бъeцї шi se noate npea вine къ nsmaї o stpadъ, ne кape amš tpeкsts din întîmnлape, e nonsлatъ кs чetъцeнї miчї de џeнepaцisнea вiitoape, ne кîndš aлte msлte stpade але aчastsї opaшš, sîntš гoaле de

копiĭ мiчĭ. Апоĭ dакъ воimȣ съ нȣ грешimȣ шi съ афлъmȣ аdевърȣлȣ, tребȣе съ прочеdъmȣ кȣ meтоаdа ȣрmътоаре. Sъ нȣmъръmȣ попȣлацiȣнеа din орашȣлȣ A. шi о s'о гъsimȣ s. e. компȣсъ de 2000 de familiĭ, каре копрindȣ 10,000 de sȣflete шi ачесtе 2000 de familiĭ аȣ продȣsȣ în ачеstȣ anȣ 1000 копiĭ din каре 600 бъецĭ шi 400 fete; dар орашȣлȣ B. e компȣсȣ de 1000 de familiĭ, копрinzîndȣ 6000 sȣflete шi în ачеstȣ орашȣ nasкȣ пе anȣ 800 копiĭ din каре 500 sîntȣ бъецĭ шi 300 fete. Еаtъ аiчĭ резȣлtateле комплiкаtе; adeкъ: de шi în орашȣ B. nasкȣ нȣmаĭ 800 копiĭ пе кîndȣ în орашȣ A. nasкȣ 1000, кȣ toate ачесtе орашȣлȣ B. e mȣлtȣ maĭ роditорȣ de кîtȣ A. къчĭ ла 10,000 de sȣflete în A. nasкȣ 1000 de копiĭ пе anȣ, adeкъ ла 10 oamenĭ, ȣнȣ копiлȣ пе кîndȣ în B. ла 6000 de локȣiторĭ nasкȣ 800 de копiĭ adeкъ апроапе ла 8 локȣiторĭ ȣнȣ копiлȣ; asemenea familiĭ sîntȣ maĭ продȣкtive în B. de кîtȣ în A. къчĭ în A. fie-каре 1000 de familiĭ nasкȣ 500 копiĭ пе кîndȣ în B. în 1000 de familiĭ nasкȣ 800 копiĭ. прin ȣрmаре роdiреа familiiлорȣ în A. кътре B. este екȣалȣ кȣ пропорцiȣнеа de 5: 8; asemenea шi релацiȣнеа între нȣmърȣлȣ бъецiлорȣ шi а fetелорȣ, нъsкȣtе în amîndȣoe орашеле вариазъ; къчĭ în A. între 10 копiĭ нъsкȣцĭ, 6 sîntȣ бъецĭ шi 4 fete (бъецĭ, fete=3: 2), пе кîndȣ în B. între 8 копiĭ, 5 sîntȣ бъецĭ шi 3 fete (бъецĭ fete=5: 3).

Аша dар нȣmаĭ прin statisticъ нȣtemȣ афла аdевърateле miшкърĭ naтȣрале (înmȣлцiреа, mортаlitatea), sочiале (indȣstрia комерцȣ, штiinцеле) шi морале (градiцiȣнiле че se manifestъ прin нȣmърȣлȣ кrimелорȣ комise întр'ȣнȣ timпȣ хоtърîtȣ), а diferiteлорȣ нацiȣнĭ шi прin ȣрmаре а ценȣлȣĭ ȣmanȣ întregȣ; însъ о statisticъ аdевъратъ нȣ-е о лȣкраре d'о zi, чi trебȣе adȣнаte о mȣлцiме mаре de обsервацiȣнĭ ашезаte în лisте esакте шi компаpate ȣна кȣ алта. În mȣлте din statеле чiвiлizate în Еȣропа шi Амерiка, sîntȣ întр'adinsȣ dрегъторiĭ нȣmite бiроȣрĭ statistiче орîndȣiте пентрȣ ачеastъ рамȣръ importantъ, рамȣръ каре а ръвърsatȣ о лȣminъ аша de mаре аsȣпра tȣtȣлорȣ miшкърiлорȣ statелорȣ modерне.

Ачесtе резȣлtаte *statistiче* sîntȣ foарте нȣmерoase шi вариаtе, însъ noĭ не вomȣ мърцiнi, аiчĭ а нȣmi ȣнеле din челе maĭ frапанте, каре аȣ ȣнȣ рапортȣ întinsȣ кȣ stȣdiȣлȣ ценȣлȣĭ ȣmanȣ.

Ачеstе резȣлtаte sîntȣ челе ȣрmъtоаре:

1-iȣ. Ценȣлȣ ȣmanȣ аре diferite периоаdе de desвоltаре, întocmaĭ ка fie-каре omȣ în'парtiкȣларȣ. Ценȣлȣ ȣmanȣ este копiлȣ în insȣлеле Очеаniеĭ, în ȣнеле локȣрĭ але Амерiчеĭ шi în Африка; este tînърȣ ла ȣнеле нацiȣнĭ în партеа orientалъ а Еȣропеĭ, шi în statȣрiле ȣnite але Амерiчеĭ; este бърбаtȣ în чентрȣлȣ шi окчidentȣлȣ Еȣропеĭ; este бътрînȣ în Ispania, Кina шi în челе-лалtе state în партеа окчidentалъ а Asieĭ: dар е mортȣ în нацiȣнiле antiче, че аȣ локȣitȣ în партеа окчidentалъ а Asieĭ, Бабiлоniа, Asiрia Siрia, Fенiчiа, este asemenea mортȣ în пъmîntȣрiле класiче, antiче, din Палеstina, Елаdа шi Рома. Sîntȣ întр'аdевърȣ пе пъmîntȣ нацiȣнĭ каре sîntȣ înкъ în епока копiлърiеĭ, алтеле sîntȣ în епока adoлesченцеĭ, алтеле se афлъ în вîрsta de omȣ formatȣ пе кîndȣ алцĭ попȣлĭ sîntȣ ка oamenĭ бътрînĭ гîрбовĭ, каре merгȣ кътре disолȣцiȣнеа (moartea) лорȣ.

Ачеастъ еспресiȣне нȣ-е вр'о fрасъ поетiкъ, чi este еспресiȣне ȣнȣĭ fеноmенȣ аdевъратȣ; къчĭ în diferite stърĭ saȣ вîрsta але попȣлiлорȣ гъsimȣ карактерiле пропрiĭ пентрȣ diferite вîрste în desвоltареа вiецеĭ, indiвidȣале а ȣнȣĭ omȣ. Аша s. e. гъsimȣ ла ȣнȣ *попȣлȣ-копiлȣ* (прекȣmȣ не înfъцiшеазъ istoрia antiкъ шi прекȣmȣ гъsimȣ шi astъ-zĭ ла ȣнеле нацiȣнĭ абiа formate) toate карактерiле ȣнȣĭ копiлȣ de ла 2—10 anĭ. Este igнорантȣ, sȣперstiцiosȣ, ворачiȣ, капрiчiosȣ nefiindȣ în stаре а se гȣверна sinгȣръ, ideiле fрȣmȣseцеĭ шi але кȣвiinцеĭ, îĭ лipseskȣ кȣ totȣлȣ dар кreштереа sа este fоарте репеде шi аре ȣнȣ viitорȣ mаре. Sîntȣ алцĭ *попȣлĭ adoлesченцĭ* saȣ жȣнĭ; ачештĭ попȣлĭ аȣ карактереле ȣнȣĭ tînърȣ de ла 14—20 de anĭ; вiаца лорȣ este плinъ de поезiĭ шi de ilȣзiȣнĭ, inima лорȣ е плinъ de пасiȣне вiе, ценерositatea este ȣнȣ карактерȣ distinctiвȣ în ачеastъ вîрstъ; ideea fрȣmȣsȣлȣĭ este ideea чеа maĭ domnitоаре; ачештĭ попȣлĭ fрȣmoшĭ поетiчĭ шi плъкȣцĭ аȣ продȣsȣ în ачеstȣ timпȣ лiтераtȣра поетiка лорȣ, inspiratъ de еroismȣлȣ, de simцiрiле tinерецеĭ, de amорȣлȣ inoчентȣ шi лiрiкȣ; toate лiтератȣрiле поетiче еroiче але нацiȣнiлорȣ antiче, s'аȣ fъкȣtȣ întр'ачеastъ вîрstъ. Dар пе d'алtъ парте, жȣнiмеĭ нȣпреа'ĭ плакȣ totȣ d'аȣна лȣкрърiле meditatiве шi

întpeпrindepĭ nozitiвe; de ачеа filosofia, штiinųeлe шi ind8stpia n8 sînt8 desвoлtate лa o asemenea, naųi8ne e гpe8 d'a fi г8вepnat8 iapъшĭ ka ж8nimea. *Поп8лiї в8pваці*, se aflъ în n8nkt8л8 чeл8 maĭ înaлт8 sa8 k8лminant8 aл8 desвoлtъpeĭ лop8, вiaųa лop8 e aktiвъ, timn8л8 ĭĭ este sk8mn8 (timn8л8 e вanĭ, zиче Englezъ), toate л8kpъpiлe ind8stpiaлe, toate npoгpesiлe штiinųifiче, în fine toate manifestaųi8niлe n8tepiлop8 naųionaлe, sînt8 desвoлtate în чeл8 maĭ mape гpad8 noesiea шi m8zika sînt лa asemenea naųi8nĭ nosiвiлe, maĭ m8лt fp8moase de kît s8влime, maĭ m8лt nлъk8te în fopmъ de kît вogate în simųipe. — Лa aчeste naųi8nĭ, nъmînt8л konpinde aliųi лok8itopĭ kît e nosiвiл8, fiind kъ fieшĭ kape nъptiчikъ de nъmînt n'a pemas гoaлъ, de aчea o asemenea naųi8ne aж8nsъ în гpad8л чeл maĭ mape aл desвoлtъpeĭ eĭ, n8maĭ ape 8n8 вiitop8, întokmaĭ ka шi 8n om8 în вîpsta în kape toate fak8лtъųiлe saлe fisiчe s'a8 desвoлtat8 nînъ лa гpad8л чeл maĭ mape, n8maĭ noate шtenta înkъ o kpeштepe noвъ. Dap sînt aлte naųi8nĭ kape se aflъ în вîpsta въtpîneųeĭ, întp'o stape inвaлidъ (гîpвoвъ) înaintînd kъtpe disoл8ųi8nea лop. Kina s. e. se aflъ în aчeastъ noziųi8ne. Kapaktep8л 8n8ĭ asemenea stat este 8n8л k8 kapaktep8л въtpîneųeĭ 8n8ĭ om8; npek8m 8n въtpîn simte kъ din zi în zi n8tepiлe saлe îmn8ųinînd8-se шi n8 noate faчe nimik, npek8m 8n въtpîn kape sъt8pat fiind de toate nлъчepiлe вieųeĭ, k8ta nimte г8st8pĭ вizape шi kanpiчioase, aшa шi лitepat8pa шi aptele fp8moase aлe 8n8ĭ asemenea stat a8 defekte de esaųepaųi8nĭ, sînt afektate eap n8 nat8paлe; npek8m 8n въtpîn este ųeлos8 de tinepimea kape mepųe kъtpe nлъчepiлe 8neĭ л8me ne kape eл8 este siлit a nъpъsi, asemenea шi stateлe въtpîne sînt ųeлoase de state tinepe, kape a8 8n вiitop: din aчeste ųeлosiĭ es8 л8nte sînųepoase, în kape stateлe tinepe вip8esk8 în ųenepaл. Dap d8nъ depeniditatea 8neĭ въtpîneųe foapte 'naintatъ, вine moapte лa indiвide шi aчeste se 8pmeazъ шi k8 stateлe. Stateлe шi naųi8niлe mop8 întokmaĭ ka oamenii; adekъ fiinųa лop indiвid8aлъ se nepde k8 tot8л ne kînd matepiea din kape a8 fost komn8se esista шi maĭ ne 8pmъ fieшĭ kape stat este ka o fiinųъ opгanikъ în kape esista o idee inepentъ (8n s8flet) kape 'л8 manųinea. A eшit aчest s8flet fiinųъ opгanikъ a m8pit, de шi opгaneлe eĭ înfъųiшeazъ toate aчeste fopme ka maĭ nainte; n8 s8nt oape aчeлeaшĭ mîinĭ шi aчeлeaшĭ nічoape лa 8n om8 mopt8 ka шi лa 8n om8 вi8? Kapnea s'a skimвat k8 чeвa? N8! De чe dap kopn8л8 epa вi8 mîineлe se miшka шi nічoapeлe 8влa, eap ak8m n8? — fiind kъ s8flet8л intepiop kape 'л a înвiat8 maĭ nainte, s'a d8s. Asemenea шi лa state; kînd s8flet8л8 inepent aл8 fie kъpeĭ naųi8nĭ, kape konstit8e esistenųa sa naųionaлъ s'a d8s, naųi8nea a m8pit, non8л8 a deвenit 8n kadaвep8, de шi oamenii kape a8 komn8s8 aчeastъ naųi8ne, apatъ ne din afapъ toatъ aчeastъ înfъųiшape ka maĭ nainte; mъnînkъ, вea, 8mвлъ d8nъ tpeв8piлe лop, dap чe foлos? sînt memвpiĭ 8n8ĭ kadaвep8 din kape s8flet8л diвin8, s8flet8л вiвifiant8, s'a d8s!

Лa aчeastъ konsidepaųi8ne se papoptъ шi asta, adikъ: oape o naųi8ne moaptъ noate peînвia? Noate doвîndi din no8 o esistenųъ naųionaлъ? — Istopia 8niвepsaлъ a pesn8ns nъnъ ak8m лa aчeastъ întpeвape în apmonie k8 istopiea nat8paлъ. Npek8m o fiinųъ opгanikъ s8nepioapъ, adekъ o fiinųъ animaлъ, moaptъ n8maĭ noate peînвia, asemenea шi stateлe adeвъpat moapte n'a8 n8t8t peînвia. Do8e tinepeųe întp'o вiaųъ n8 sînt, ziчe fisioлoųia; do8e esistenųe naųionaлe întpep8nte, 8na înчenînd d8nъ kъdepea чeлeĭ d'întii8, eap n8 sînt. Anoĭ, k8 kît esistenųa 8neĭ naųi8ne a fost maĭ s8nepioapъ, k8 atît moaptea eĭ o depгadeazъ maĭ m8лt, fъkînd peînвiepea sa maĭ imnosiвiлъ, întokmaĭ ka шi în nat8pa opгanikъ. Întpe 8n apвop8 stînd8 în niчioape, înflopind шi întpe 8n apвop tъiat nepгemit este o difepenųъ m8лt maĭ mikъ de kît întpe 8n om8 вi8 шi întpe 8n om8 mopt8, apвop8л tъiat noate peînвia, ne kînd om8л mopt8 n8maĭ înвiazъ în л8mea aчeasta; asemenea 8n non8л kape s'a вък8pat de o esistenųъ naųionaлъ înaлtъ, dakъ a nepd8t aчeste esistinųĭ шi a m8pit, n8maĭ înвiazъ. Dap n8 n8tem8 tъгъd8i kъ sînt8 non8лĭ kape seamъnъ d'a fi mopųĭ шi n8 sînt8; sînt8 n8maĭ întp'8n8 somn8 лetapųik8, asfiktik8. Asfiksia n8-e moaptъ; din asfiksia noate sъ deшtepte чine-вa шi non8лĭ aчeшtia se вop deшtenta odatъ.

2-лea. Ųen8л 8man8 este indestp8ktiвiл8 ka îns8шĭ nъmînt8л ne kape лok8eшte, de шi 8manitatea npiimeшte neînчetat infл8inųe foлositoape sa8 въtъmъtoape de лa nъmînt8, de лa oчean8, de лa aep8 шi keap de лa чeлe лaлte kopn8pĭ чepeшtĭ kape o înkonųioapъ. Este întp'adeвъp o mape kestiune ųeoлoųikъ: dakъ s8npafaųa nъmînt8л8ĭ nostp8 вa pъmînea d'ak8m8 în вiitop în sta—

pea sa aktȣaлъ, saŭ dakъ va sȣfepi din noŭ вр'ȣн kataклismŭ saŭ вр'о революціȣne fisikъ ka ачеле kape aŭ пречеdat eпoka aktȣaлъ a пъмîntȣлȣĭ? — Însъ ачеastъ întpeбape nȣ este în kontpadikціȣne kȣ ачееа че zічem despre indȣstpȣkтiбiлitatea џенȣлȣĭ ȣmanŭ; къчĭ ачеastъ indestpȣktiбiлitate se paпоаpтъ нȣmaĭ ла eпoka saŭ віаџа aktȣaлъ a пъмîntȣлȣĭ; апоĭ în sistema aktȣaлъ a kpeaціȣneĭ tepestpe, omȣл este indestpȣktiбiлŭ шi neamȣл лȣĭ nȣ poate sъ пеаpzъ nічĭ o datъ ka neamȣpiле алtopa animaле kape s'aŭ stinsŭ de ла îнчеnȣtȣлŭ timпȣpiлopŭ istopiче пînъ акȣm.

3–леа. Џенȣл ȣmanŭ este капабiлŭ d'a nainta în desвoлtapea sa saŭ шi din kontpa a ȣpma o kaле petorpadъ. Însъ пpoгpesȣл naintъpeĭ sъ ȣpmeze maĭ kȣpînd ла ȣn omŭ sinгȣp de kît ла o famiлie, ла famiлiĭ maĭ ȣшopŭ de kît ла o naціȣne, шi ла чеа din ȣpmъ пpoгpesȣл mepџe tot maĭ iȣte de kît ла ȣmanitatea întpeагъ. Ачеаsta este konfopmŭ kȣ леџiле mișкъpeĭ kopпȣpiлop în лȣmea matepiaлъ, kape ziче къ, kȣ kît masa ȣnȣĭ kopпŭ e maĭ mape kȣ atît deвine maĭ гpeŭ a'л пȣne în mișkape пpin вр'о fopџъ motpiче (mișкъtoape) dap îndatъ dȣпъ че ачеste kopпȣpĭ aŭ îнчепȣt a se mișka, atȣnчĭ kopпȣлŭ челŭ maĭ гpeŭ mepџe maĭ iȣte înainte пъstpînd fopџa impȣлsiȣneĭ maĭ лȣnгŭ timпŭ de kît kopпȣpĭ mічĭ aвînd o masъ kopпopaлъ maĭ mikъ.

4–леа. Чівiлizaціȣnea, poziціȣnea sочiaлъ, konstitȣціȣnea statȣлȣĭ, stapea шtiinџелop шi a aptелop fpȣmoase aŭ kontpiбȣit tot d'ȣna foapte mȣлt ла înaintapea saŭ petpoгpadiціȣnea џенȣлȣĭ ȣmanŭ.

Nȣ пȣtem sъ ne întindemŭ a вopбi aiчĭ maĭ mȣлt despre ачеаsta; poate вomŭ aвea okasiȣne în алt локŭ a вopбi maĭ mȣлt despre ачеastъ kestiȣne impoptantъ, шi ne вom тъpџini aiчĭ нȣmaĭ ла ȣnеле konsidepaціȣnĭ џенepaле.

Чівiлizaціȣnea, ka stapea sочiaлъ a omȣлȣĭ, este опȣsъ ла stapea natȣpaлъ. Oamenĭ în stapе natȣpaлъ sînt sълбatiчĭ; ȣnde, întp'o sочietate d'oamenĭ, nȣ s'a desвoлtatŭ dpeptȣлŭ чівiлŭ шi леџiле sочiaле ачешtĭ oamenĭ fopmezŭ o гpъmadъ saŭ o opdie de oamenĭ sълбatiчĭ, dap nȣ ȣnŭ statŭ чівiлisatŭ; пpin ȣpmape tendenџa чівiлizaціȣneĭ este fipeшte d'a sъ denъpta de stape natȣpaлъ; însъ aiчĭ sъ пpezentъ ȣnŭ пеpiколŭ mape пentpȣ adeвъpata чівiлizaціȣne; fiindŭ-къ ачеastъ denъptape de stape natȣpaлъ, ape шi ea тъpџiniле eĭ fipeшte. O чівiлizaціȣne kape sъ denъpteazъ пeste ачеste xotape, нȣmaĭ este o чівiлizaціȣne adeвъpatъ, чi este faktiче шi antinatȣpaле. Ачеаstъ чіpkomstanџъ aŭ шi infлȣinџеле лopŭ пȣtepniче asȣпpa îmбȣnъtъџipeĭ saŭ inpъȣtъџipeĭ oamenilopŭ în sfepa лopŭ fizikъ шi mopaлъ. S. e. ȣniĭ din пoпȣлĭ semisълбatiчĭ în India, apdŭ въdȣвеле лop dȣпъ moaptea въpбaџiлop, zikînd къ se kȣвine къ sȣfletȣл femeĭ sъ ȣpmeze пe sȣfletȣл въpбatȣлȣĭ пînъ ла papadis. Aiчĭ гъsimŭ o esaџepaціȣne antinatȣpaлъ d'o idee чівiлizatpikъ, adekъ de ideea къsъtopieĭ шi fideлitatea konжȣгaлъ. Alte naціȣnĭ în oчeania, mȣnчeskŭ kopпȣpiле пъpinџiлop лopŭ dȣпe moapte, zikînd къ пentpȣ kopпȣлŭ пъpinџiлopŭ nȣ poate sъ se гъseaskъ ȣnŭ mopmîntŭ maĭ noбiлŭ, de kîtŭ în ȣpta koniiлopŭ лopŭ: aiчĭ aвemŭ iapъшĭ o esaџepaціȣne antinatȣpaлъ шi antiestetikъ a ȣneĭ idee чівiлizatpiче adekъ a iȣбipeĭ шi вenepaціȣneĭ пъpinџiлopŭ, шч.л. Sîntŭ întp'adeвъpŭ o mȣлџime de чівiлizaціȣnĭ asȣпpa пъмîntȣлȣĭ; aŭ шi fostŭ în istopiea ȣmanъ difepite чівiлizaціȣnĭ ȣna dȣпъ aлta; a fostŭ чівiлizaціȣnea antikъ, чівiлizaціȣnea din sekȣлеле mediane шi чівiлizaціȣnea modepnъ! Че deosebipĭ imense întp'ачеste чівiлizaціȣnĭ! ka de ла чepŭ пînъ ла пъмîntŭ! Ȣnŭ aбȣsŭ mape s'a komisŭ kȣ kȣвîntȣлŭ чівiлizaціȣneĭ; къчĭ ачеstŭ kȣвîntŭ a sepвitŭ de mȣлte opĭ a akoпepi monstpȣosiȣtatea ȣnopa stъpĭ sочiaле шi ȣnopa леџĭ nежȣste. Aшa dap poate o sъ ne întpeбe чinева: kape este kapaktepȣлŭ distinktiвŭ пpin kape пȣtemŭ kȣnoaшte adeвъpata чівiлizaціȣne? Eŭ pъsпȣndŭ, kapaktepȣлŭ distinktiвŭ aлŭ adeвъpateĭ чівiлizaціȣnĭ este: *konsepвapea demnitatea omȣлȣĭ шi desвoлtapea tȣtȣлop fakȣлtъцілopŭ indiвidȣлȣĭ ȣmanŭ în sfepa вieцеĭ saле fizikъ шi mopaлъ, împpeȣnъ kȣ desвoлtapea fakȣлtъцілopŭ statелopŭ шi a вoгъціiлopŭ naціonaле.*

Tinъpitŭ în Tinoгpafia Колеџiȣлȣĭ Sf. Sava.